

ГОД VIII ВЕРАСЕНЬ-КАСТРЫЧНІК

1954 г.

№ 62

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ДВУМЕСЯЧНЫ ЧАСАДІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

ФАЛЬКАВІЦКАЯ ЦУДАТВОРНАЯ ІКОНА
МАЦІ БОЖАЕ

ВОŽУМ ŠLACHAM
(SUR LA VOIE DIVINE)

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN BIMESTRIEL

Année VIII.

N° 62 Septembre-Octobre 1954

51, rue des Sts-Pères — PARIS - VIe

Перадплата «Божым Шляхам» на 1954 г.		
	За адзін нумар	На год
Францыя	60 фр.	350 фр.
Англія	1 ш. 10 пэн.	8 шыл.
Аргентына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	2 ш.	10 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	50 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал. 20 ц.
Нямеччына	80 пф.	5 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Грошы слаць на адрасы:

у ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : París c. 6287 44
R. P. Horosko Leo. 95, rue de Sèvres,
PARIS VI°.

у АНГЛІІ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

у АРГЕНТЫНЕ:

Asociacion Bielorusa en la Argentina C. Coronel Sayos 2981.
4, de Junio, Buenos Aires.

у АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60, Fisher Str.
East BRISBANE. Q-ld.

у БЭЛЬГІІ:

M. l'Abbé Czerniański François, Michelise 202. LOUVAIN.

у НЯМЕЧЧЫНЕ:

Dechant Michael Moskalik, Konto, № 135259,
P. Sch. A. Hannover.
in Goslar,

КНІЖКІ ДА НАБЫЦЬЦЯ.

У Беларускіх Каталішкіх Місіях у Лёндане і Парыжы можна купіць наступныя беларускія кніжкі:

Друя В. — Ты і яна. 250 фр — 6 шыл.
а. Л. Гарошка — Душа 40 фр. — 1 шыл.
а. Л. Гарошка — Паходжанье чалавека 20 фр. — 10 пэн.

а. Л. Гарошка — Св. Еўфрасіня — Прадслава Полацкая 150 фр.— 4 шыл.

Г-і Я. — Казкі № 2 — 30 фр. 15 пэн.
Г-і Я. — Казкі № 3 30 фр. 15 пэн.

Равенскі М. Арсеньева Н. — Магутны Бёжа. Песні з нотамі. — 5 фр. 3 пэн.

Народная казка — Музыка і чэрші 40 фр. 1 шыл.

Каваль П. — Беларусь у датах, ліках і фактах (друг. выд.) 450 фр. — 13 шыл.

Змагар А. — Случчакі-Апавяданьне—100 фр. 2 ш.

Змагар А. — Рэпка-казка — 30 фр. 15 пэн.

Малітаўнік «Божым шляхам» 80 фр. 2 шыл.

Малітаўнік «Holas Dušy» 200 фр. 5 шыл.

Камплект часопісу «Божым шляхам» за мінулыя гады 2500 фр. — 2 ф. і 10 шыл.

Карта Беларусі — 40 фр. 1 шыл.

M. Bahdanovic — Weissruthenischer Heimat. Lyrik — 50 фр. 2 шыл.

Звяртатца на адрасы: У Францыі:

R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres, Paris VI.

У Англіі: Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У Нямеччыне: Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohnenstrasse 1 A.

З беларускае народнае мудрасьці

Бог дасьць, Бог і возье.

Бог уздзіць, хто каго пакрыўдзіць.

Вышэй галавы не падымешся. Вышэй здольнасцю ня пойдзеши.

Ніхто ў Бога ня быў, з Богом не меркаваўся. Ніхто ня ведае Божых плянаў і не ўмаўляўся з ім.

І Бог усім не дагодзіць.

І да булавы трэба галавы.

І косьці па роднай старонцы плачуць.

І кот гаспадыня, калі бліны на паліцы.

І лісіца аладкі пячэць, калі цеста на апаноўчячэць. Пры дастатках кожны ўладзіца выгадна,

І людзі не памогуць, калі Бог не паможа.

І мялзведзя вучачь.

І на гладкай дарозе прыпадак можа здарыцца.

Іншая дабрата горш дурната.

Іншых слухай і свой разум мей.

І разумныя купіць, як дурань не прадасцін.

І ў царкву ходзіць і людзям шкодзіць.

Каб былі ўсе багаты, то Бога забыліся-б.

Каб ён Богу маліўся, то-б ал яго чорт адступіўся.

Каб людзі ня ўміралі, дык-бы ў неба ўпіралі.

Каб чалавека пазнаць, трэба з ім бочку солі зъесьці.

Каго Бог любіць, таго не загубіць.

Каго Бог любіць, таму крыжыкі (иярпеньне) дае.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год VIII.

ВЕРАСЕНЬ-КАСТРЫЧНІК 1954 г.

№ 62

Значэньне культу Марыі

У Каталіцкай Царкве за апошняе стагодзьдзе зауважваецца асаблівае ажыўленыне ў разьвіцці навукі адносна Марыі і ў буйным росьце марыйскіх арганізацыяў. За апошнія 100 гадоў Свяцейшыя Айцы, побач абвешчаныя съвятых, двойчы выступалі ех *cathedra* і абодва разы абвяшчалі марыйскія дормы: У 1854 абвешчана дорму аб непарочным пачаці Багародзіцы, а ў 1950 г. дорму аб унебаўзяцці Багародзіцы.

У тым-же часе ў краінах, дзе ёсьць свабода веравызнаныня, не зважаючи на ніякую супрацерэлігійную пропаганду розных абыяковых і варожых да веры арганізацыяў, можна съцвердзіць паважны ўзрост, шашырэнье і паглыбленьне культу Марыі. Гэта асабліва наглядна відаць у росьце марыйскіх арганізацыяў, як: Марыйскія дружыны, Марыйскі легіён, Марыйскія кангрэгациі, Дзеці непарочнае Марыі і пад.

Характэрна так-же, што ў гэтым-же часе і Самая Багародзіца выразна праявіла асаблівія турботы адносна сваіх земскіх дзяцей, зъяўляючыся ў розных, звычайна загражданых бязбожніцкім рухам, мейсцах і зялікаючы ўсіх да шчырае пакуты і малітвы.

У 1830 г. зъявілася Багародзіца ў Парыжу ў капліцы мацярынскага дому сясьцёр шарытак сястры сьв. Кацярыне Лябурэ. Цяпер гэтая капліца шырока ведамая ў съвete пад іменем «Капліцы цудоўнага медалю».

У 1846 г. — двом пастушкам у Ля Салет. Цяпер там ведамае ю ўесь съвет мейсца трошчай.

У 1858 г. — сьв. Бэрнардэце ў Мэсаб'ельскай гроце калі Люрду на поўдні Францыі і ад таго часу Люрд стаўся мейсцам цудаў сусветнае славы.

У 1871 г. — дзеням у Понтмэн (Зах. Францыя).

У 1917 г. — дзеням у Фаціме (Партугалія).

У 1932 г. — так-же дзеням у Боріенг (Бэльгія).

У 1933 г. — дзяўчынцы ў Банні (Бэльгія).

Але агульна ведама, што ў гэтым-же часе на супрацерэлігійным фронце праявілася нябываюшая дагэтуль актыўнасць. Ужо ад часу вялікай французскай рэвалюцыі грамадзкае і палітыч-

нае жыццё ўва ўсім съвete набірала харарактару выразна няпрыхильнага для рэлігіі, а потым дык і зусім стала пад знакам ваюючага бязбожжа; зъявіліся школы нямецкіх матэрыялістаў, другі і трэці інтэрнацыяналы, расейскі бальшавізм, нямецкі націзм і розныя тайныя бязбожныя арганізацыі.

Словам, калі ўсіведаміць сабе сутнасць агульнаграмадзкіх падзеяў з апошняга стагодзьдзя, дык выразна ўбачым, што ў съвete адбываючыся магутнае ажыўленыне на двух фронтах: на супрацерэлігійным і на рэлігійным. Калі дачасны съвет даў волю сваім нізкім гонам, адварнуўся ад рэлігіі і пачаў каціца да ўпадку, калі над съветам з нязвычайнаю сілою праявілася небяспека вечнае загубы, дык тады і ў надпрыродным съвete праявіліся збольшаныя турботы аб збаўленні людзкое душы. Асаблівую ролю ў гэтых турботах выконвае юбесная Маці. Так як дачасная маці найбольш выяўляе сваю любоў да дзіцяці, калі стаіць ля ложка хворага, падобна і юбесная Маці, найбольш выяўляе сваю любоў, калі бачыць звольшаныя атакі і загрозу загубы душаў сваіх земскіх дзяцей.

Уласціва збаўленыне людзкое душы ёсьць актам Божага дзеянія, бо-ж да гэтага неабходная асьвячаючая Божая ласка, якая залежыць выключна ад Божае волі, але з гэтае-ж Божае волі ў раздаваныні гэтае ласкі Багародзіца займае пачэснае мейсцо і шматлікія выдатныя багасловы Яе ўважаюць пасрэдніцам Божае ласкі, таму пашана да Марыі ў Хрыстовай Царкве была заўсёды вялікай, а цяпер асабліва адчувальнай.

Да таго маючы Божую ласку, каб яе належна выкарыстаць, чалавек патрабуе добра га прыкладу, каб скіраваць сваю волю ў належным кірунку, бо з Божае волі збаўленыне чалавека павінна атбывацца дабравольна. Гэта значыць, што кожны чалавек сам павінен дабравольна згадзіца выконваць Божыя прыказаныні і дабравольна здабываць хрысціянскія цноты. І з гэтага гледзішча асоба Марыі мае неімаверна вялікае значэньне для ўсяго людства.

У асобе Марыі Бог выявіў перад усім съветам сапраўдную веліч, да якое пакліканы чалавек, даючы гэтым нацзычайна прысягваючы і пад-

бадзёраючы прыклад. Бо-ж Марыя — ціхая, бедная, амаль нікому няведамая, съцілая і пакорная дзеява стаецца годнау Үспрыніць у сваё лона Другую Божую Асобу — Бога Слова. У Яе лоне адбываеца жепасыцілае для людзкога розуму гістостатычнае злучэныне Боскае і людзкое асобаў. Праз Марыю прыйходзіць на съвет Збавіцель. Але гэта ня ўсё: пасыля свайго дачаснага жыцьця Марыя Үздыймаеца з целам да неба і там узносіцца вышэй за ўсіх анёлаў і арханёлаў. Гэтым Бог выказаў наглядна паказаў, да якіх вышыняў можа быць узянуты чалавек, а тым самым выказаў паказаў наглядна свае пляны адносна чалавека, бо-ж для ўсіх людзей Бог ёсьць Нябесны Айцом і ўсіх Ён усынавіў Марыі пад крыжам Ісуса Хрыста ў асобе апостала Івана Багаслова.

Мы, як дзеяці Божыя, ёсьць братамі Ісуса Хрыста, а праз Марыю, набываем яшчэ большыя брацкія правы і авабязкі адносна Хрыста. І нашая канчатковая мэта, нашае мейсца ёсьць каля нашае Нябеснае Маці. — Вось тыя вышыні, куды прызначыў нас Бог і куды вядзе нас наша Нябесная Маці.

У Старым Запавеце Бога ўяўлялі, як страшнага сусьветнага Валадара, які сурова карае за грахі, а ў Новым Запавеце выявіліся яшчэ іншыя Божыя азнакі і перадусім тая, што Бог ёсьць Любоўю. Ён бесканечна любіць людзей і таму прызначыў іх да вечнага шчасльця ў небе. І вось гэтую Боскую азнаку найлепш можна пазнаць праз Марыю.

Людзі ў сваёй слабасыці часам кладуць між Богам і сабою горы і бяздоныні штучных «рэспектаў» і перашкодаў, а Марыя выяўляе, што Боская веліч хоць бязъмежная ў сабе ёсьць тажка бязъмежна блізкая да людзей, а пасрэдніцтва Марыі, яе збліжае яшчэ больш і адначасна падбадзёрае кожнага, бо-ж Марыя, будучы ў нябесных вышынях, турбуеца, каб туды завесьці ўсіх сваіх дзяцей.

Але тут трэба звярнуць увагу на адзін вельмі важны мамэнт. Усё, што існуе на съвеце ёсьць творам Божых рук і поўнасцю падпрададжуеца Богу, толькі ў духовых істотаў і ў чалавеку Бог аставіў адно мейсца, для гаспадараванья ім самим — гэта вольная воля. Сіламоц Бог ня цягнё да Сябе нікога. Толькі той, хто пачуўшы ў сваім сумленыні голас Бога, адкажа на яго за прыкладам Марыі: «Вось Я, Слуга Божая, хай Мне станецца паводле слова Твайго», увойдзе ў Божае валадарства. І туды пакліканы кожны чалавек, незалежна ад асьветы, ад заняткаў, ад веку, ад багацця, ад здольнасці, ад становішча — але залежна ад добрае волі і вернага выполнення Божых прыказанняў.

Марыя ў дачасным жыцьці выконвала самыя звычайнія хатнія і гаспадарскія заняткі, але выконвала іх так, каб сваю працу найбольш услад-

віць Бога. Яе руکі тут на зямлі былі заўсёды спрацаўанымі і мазалістымі, а сёньня праціхі, калі так льга сказаць, прайходзіць усе ласкі, якія Бог пасылае людзям, бо-ж сёньня Марыя ёсьць Валадаркай Неба.

Таму, калі розныя цёмнія сілы пачалі ўсюды пашыраць згубныя матэрываўлістычныя клічи, вабіць людзей рознымі дачаснымі і хутка прамінаючымі прынадлігамі да ўпадку, растроўляць змысловыя гоны аж да тае ступені, каб зачыміць у чалавеку нават самую думку аб Богу і аб вечных ідеалах, дык у гэты час Бог зарэагаваў па-свойму, па-Божаму: Ён з усею яснасцю выявіў перад съветам, усю веліч Багародзіцы. Якраз гэтую веліч і мае на мэце Каталіцкая Царква, калі вуснамі намеснікаў Хрыста абвесыціла новыя догмы адносна Марыі.

Пакорная і слабая ў сабе Дзеява Марыя, але ўзброеная Божаю ласкаю, раздышыла галаву магутнага і гордага д'ябла, які пасягаў на паняўленыне съвету. Дык і сёньня, відаць, Божая Маці паклікана выкананы асаблівае пасланніцтва. Не дарма ап. Павал кажа: «Слабых гэта га съвету выбраву Бог, каб засароміць магутных» (1. Кар. 1,28).

У сваёй пакоры і шчырасыці Марыя першая ўверыла ў Хрыста — Яна першая хрысьціянка і Яна першая практична выявіла ідеал хрысьціянскага жыцьця. Не прасіла Яна ў Бога ані дачаснае славы, ані багацця, ані гонару, ані красы, ані здароўя — бо ня ў гэтым сапраўданае шчасльце чалавека, але ў вечных багаццях, ў набыцці цнотаў, асягненікі дасканаласцяў, у імкненіні ўзысь. Яна першая перанялася сапраўднаю хрысціянскаю любоўю, якая робіць чалавека здольным да найбольших ахвяраў дзеля Бога. Як дабравольна Марыя згадзілася быць маткаю Бога Слова, так дабравольна Яна згадзілася, каб Яе адзінародны Сын Ісус Хрыстос пайшоў на страшэнныя муки дзеля адкуплення людзкога роду з палону граху, а ў часе мукаў і кананыя Хрыста, Яна стаяла пад Крыжам і Ёй самой меч прайходзіў сэрца.

І вось гэта хрысціянская любоў і прыклад Марыі ў сёньняшнім съвеце зняверу і нянявісці пакліканы выкананы асаблівую ролю. Калі Хрыстос у прыповесці ўважае Божым валадарствіе аднойчы прыраўноўваў яго да закваскі, якая ператварае щаста ў прыгожы хлеб, дык меу на мэце ня што іншае, як любоў. Дзейнічае яна паволі, але безнастанна; няпрыкметна, але пэўна. Апостал Павал кажа, што Бог даў людзям скарбы, але үлажыў іх «у гліняныя судзіны» (І. Кар. IV,7) цела. Дзівие небясыпекі пагражаютъ кожнай глінянай судзіне: калі яна недастаткова выпалена, дык намочаная ў вадзе, заменіца ў жменю гліны; а дугая гэта моцны ўдар, які найпрыгажэйшую судзіну можа замяніць у кучу чарапоў. І ад аднае і ад дугога небясыпекі можна судзіну ўсыцерагчы. Тымбольш Бог даў сродкі, каб забяспечыць чалавека ад не-

бяспекаў і гэта хрысціянская любоў, якая съцеражэ чалавека ад небяспекаў вечнае загубы. У дачасным жыцці кожны чалавек мусіць прыйходзіць праз школу дасканаласці і агонь пробы, які выпальвае ваду розных слабасцяў і ператварае ў судзіну, якая змога ўспрыняць бесканечнае шчасце ў небе. І вось гэтаю печчу, што ператварае слабога чалавека ў нябеснага грамадзяніна, ёсьць любоў, а прыкладам ёсьць Марыя.

Ад першых дзён свайго жыцця Марыя, як непарочна пачатая, была ў такім-жя стане, як праматі Эва і таж-жя як Эва яна была выстаўлена на пробу. У мамэнце дабравешчання, калі арханёл Гаўрыл абвясціў Марыі волю Божую, яна магла свабодна адмовіцца і ня браць на сябе пачэсныя і страшненнае балючыя абавязкі маці Збавіцеля, або магла зажадаць нейкіх доказаў, ці ад гордасці падняць заразумела голаву, але Яна мела вялікую любоў Бога і была гатовая беззасцярожна выкованаць Яго волю — гэтым Яна і розылася ад Эвы, дык і адказала пакорна: «Вось Я, слуга Божая, хай Мне станецца паводле слова твайго!»

Сёньня асабліва ясна можна бачыць, як горка памыляюца тыя, што праз гордасць і заразумеласць адмаўляюца выконваць Божую волю. У краінах, дзе свабодна ня выконваецца Божая воля, там людзі змушаны грубаю сілою пакорна

выконваць бязглаздую волю розных прайдзісве-таў; дзе свабодна ня схіляюць галавы перад Богам, там прымушаны, вобразна кажучы, лізаць боты тыранаў.

У абліччы гэтых фактагаў ясна відаць, як вялікую ролю пакліканы выкананец Марыя ў дачасным съвеце. Хто гэта ўцяміць, той ацэніць, як драгою для нас была, ёсьць і заўсёды будзе Багародзіца і не патрабуе больш ніякае заахвоты, каб яе ўзвялічаць і славіць, бо гэта радасна выкананае сам і праз гэта аддасць славу Самому Богу. Не дарма самая Марыя, адведваючы сваю цётку Альжбету, у натхненныя съпявала: «Ад сёньня Мяне будуць называць багаслаўленай усё народы» (Лук. I,48). І гэтае прароцтва спраўджвалася даслоўна. Сёлетні Марыйскі Год ёсьць найлепшым съведчаннем гэтага. Адначасна ўслыўленыне Марыі і пераняцце Яе прыкладу ёсьць пэўнаю зарукаю хуткае перамогі Божае ласкі і хрысціянскае любові над цёмнымі сіламі. Дык і мы, прынамся тыя, што на эміграцыі маем неабмежаваную свабоду рэлігійных практыкаў, далучаем свой голас да агульнага хору, дакідаем, што можам для ўслыўлення Багародзіцы і ад сябе асабіста і ад імя ўсяго беларускага народу, які сёньня пазбаўлены гэтае матчы-масцы.

а. Леў

Хрыстос — наш жыватворчы ідэал

Бог даў людзям нахіл імкнуща ўпярод да штораз большае дасканаласці ўсіх галінах жыцця. Канчатковую мэту для гэтага імкнення асноўнай Хрыстос, кажучы: «Будзьце дасканалымі, як і Айцец ваш Нябесны ёсьць дасканалы» (Мат. V,48). Але такая вышыння дасканаласці шмат каго можа адстрашваць сваю веліччу і бесканечнасцю. Ведаючы людзкую слабасць, Хрыстос даў нам усё неабходнае, што можа падбадзёраць на шляху да асягнення найвышэйшае дасканаласці. Найбольш падбадзёраючым прыкладам ёсьць самое жыццё Хрыста і Ягоная навука. Хрыстос шмат разоў звязаўся да сваіх вучняў і агулам да слухачоў, каб ішлі за Ім, каб быў Ягонымі пасыценнікамі: «Я сівяцлю съвету, хто ідзе за Мною, той ня будзе хадзіць у цемры, але будзе мець сівяцло жыцця» (Ів. VIII,12). А на іншым мейсцы: «Я і дарога, і праўда і жыццё; ніхто ня прыходзіць да Айца, як толькі праз Мяне» (Ів. XIV,6). А да апосталаў на Тайнай Вячэры кажа: «Я даў вам прыклад, каб як Я зрабіў вам, гэтак каб і вы рабілі» (Ів. XIII,25). Агулам трэба сказаць, што ўсё Эвангельле ёсьць сівяцлом і нявычарпальнаю навукаю для ўсіх людзей і ўсіх часоў.

Але ўсе заклікі і звароты Хрыста асталіся-бы няуспрымальнымі, калі-б Ягонае жыццё было для людзей чымсьці адстрашающим, ці зынеахвочнающим, тымчасам жыццё Хрыста да 30 гадоў навоніках нічым ня вырозынявалася ад жыцця ягоных суродзічаў. У Назарэце Хрыстос быў падданым і паслушным Язэпу і Марыі, працаў разам з імі і штодзенна сталярскаю працаю зарабляў на кусок хлеба. Аднак у гэтым навоніках нічым няпрыметным жыцці ўкрывалася нязвычайнае ўнутранае жыццё: там палала бязьмежная любоў да Бога Айца і да канца адданая любоў да людзей, жаданыне прывесці іх да добра, красы, справядлівасці і сівяцасці. Калі-ж пасль Хрыстос выступіў з укрытага жыцця, каб навучаць людзей словам і чынам, тады пачаў выяўляць людзям бязьмежныя скарбы свайго ўнутранага жыцця: любоў, справядлівасць, міласэрнасць, абураўненне на фарысэйства і сваю боскую моц адносна да людзей, духаў і да няжывое прыроды. Але і тады ён не адступаў ад прыродных нормаў і прыродных законуў: еў, піў, змучыўшыся аллачываў, спаў поўоддя вымаганьня людзкое прыроды, каб магчы далей выконваць сваю вялікую місію.

У жыцьці Хрыста ня бачым пастаянных пастоў; толькі перад выступлењнем да публічнага жыцьця ён аднойчы пасыці 40 дзён. Ня мучыў Хрыстос щела бічаваньнем, або іншымі падобнымі суровымі аскетычнымі практикамі. Агулам земскае жыцьцё Хрыста было так звычайным, што фарысэі няраз дакаралі Яго, калі бачылі, як ён есьць і п'е з грэшнікамі і мытнікамі, быццам адзін з іх (Мат. IX,11). Але ў гэтых навонках звычайным жыцьці, заўсёды ў Хрыста палаля князьмерная любоў да Бога і людзей, і гэтая любоў завяла Яго на Крыж, на якім аддаў жыцьцё за збаўленыне съвету.

Хрыстос ёсьць нашым ідэалам і да таго ідэалам куды больш даступным, чым іншыя вялікія і прыгожы ідэалы, якія знайходзім у шматлікіх съвятых і ўгоднікаў Божых, якія няраз адстрашаюць нас сваю суровасцю, сваім нязвычайнімі аскетычнымі практикамі. Хрыстос будучы найвялікшым, найпрыгажэйшым, наўсіяцейшым ідэалам адначасна зьяўляецца найбольш даступным, мілым і любімым ідэалам, бо ён самая кропніца жыцьця, самая Міласэрнасць, самая Любоў. І калі мы стараемся йсьці за гэтым Божым Ідэалам і ператвараем нашае жыцьцё паводле Яго, дык атрымліваем ад Яго бязупынную помач для гэтага вялікаса і съвятое працы. Тады мы ўваходзім у лучнасць з самою кропніцай жыцьця, праведнасці, дабраты, міласэрнасці, справядлівасці і съвятасці.

За прыкладам Хрыста адважна ўшлі апосталы і вялі за сабою вернікаў. Апосталы стараліся асягнуць якнайбольшую дасканаласць, каб магчы сказаць іншым, як гэта казаў ап. Павал: «Пераймайце ад мяне прыклад, як я ад Хрыста» (І. Кар. IV,16). І ў гэтым кірунку апостол Павал так наблізіўся да Хрыста, што казаў: «Для мяне

жыцьцё — гэта Хрыстос» (Філ. I,21). Гэта значыць, што ў сваім жыцьці ап. Павал стараўся быць падобным да Хрыста ўсіх учынках і дзеяньнях і успрыніць усе Хрыстовыя рысы. У тым і ёсьць веліч съвятасці апостала і гэтую веліч ён прайдуляў усюды, але хіба найболыш у сваіх місійных падарожжах падчас якіх ён усюды разносіў добрую вестку аб Хрысьце, тлумачыў съвятое Эвангельле і выконваў яго, прасвячаў іншых людзей і цэляя народы эвангельскім съвятылом, каб яны пазналі боскі Ідэал — Хрыста ды імкнуліся да Яго ў сваіх думках, жаданнях і учынках. Маючы заўсёды Хрыста ў сэрцы і жывучы Ягоным жыцьцём ап. Павал абліягчай сваю місію тым, што мог заўсёды казаць: «Прашу вас, браты, будзьце як і я» (Гал. IV, 12).

З жыцьця іншых апосталаў захавалася мала вестак, але з таго, што захавалася добра ведама, што ўсе апосталы, а за імі іхныя вучні з усею шчырасцю пераймалі прыклад Хрыста ў сваім штодзеннім жыцьці і гэта рабіла іхняе жыцьцё так прыгожым, так велічным і прыцягваючым, што хрысціянская грамада хутка разрасталася не зважаючи на ніякія жарстокія прасльедаваныні.

Дык і ў нас за прыкладам апосталаў мусіць палаць Божая любоў, якая будзе збліжаць нашае жыцьцё штораз больш да нашага Ідэалу — да Хрыста. Гэтая любоў ў адмену ад земскае любові ёсьць адною з істотных азнакаў хрысціянства і яна безъмежна ўпрыгожвае ды актыўізуе жыцьцё. Людзі з шчыраю Боскую любоўю ў сэрцы здольны да найбольших ахвяраў; іх ня спыняюць ні цярпеньні, ні Крыж ў імкненіні да свайго Божага Ідэалу — да Хрыста, збліжаючы адначасна людзей між сабою.

а. Я. Тарасевіч.

Дадатак да съпісу цудатворных іконаў Божае Маці на Беларусі

У нумарох 58-60 «Божым шляхам» падаваўся съпіс больш ведамых цудатворных іконаў Божае Маці на Беларусі, але нажаль той съпіс ня ёсьць поўны, бо пры яго ўкладаньні аўтар ня мог знайсці такіх кнігаў, як: А. Сапунов, Древнія иконы Божай Матери в Полоцкай епархіи. Вітебск 1888 г. і Архим. Ніколай, Историко-статистическая свѣдѣнія о чудотворных иконах и благочестивых обычаях в Минской епархии. С. Петербург 1864.

Магчыма так-жа, што ёсьць іншыя творы, у якіх можна знайсці нямана вартасных вестак адносна наших старых і навейшых съвятасцяў. Вось прыпадкам пераглядаючы «Catalogus eccl-

siarum et cleri archidioecesis Vilnensis», выдадзены 1932 г. у Вільні, прышлося съцвердзіць, што там успамінаюцца некаторыя цудатворныя іконы, якіх няма ў тым съпісе, таму падаём тут дадаткова тыя весткі, якія паданы ў названым «Каталёзе».

Гудагская ікона з XVIII ст. Перш яна была ў манастыры босых кармэлітаў, а потым перанесеная ў парахвільную каталіцкую царкву ў Гудагах Ашмянскага раёну.

Кашубінская — паходзіць з XVII ст. і знайходзіцца ў парахвільнай царкве Непарочнага Зачацця Н. Дз. Марыі ў Кашубіцах Скідэльскага раёну.

Крывіцкая — яе паходжанье няведамае. Да

Смаленская цудатворная ікона
Маці Божая зв. Уміленьне.

Бялыніцкая цудатворная ікона Маці Божая.

Пустынска-Патрыяршая цудатворная
ікона Маці Божая.

Пад знакам „рускае і польскае веры“

(Працяг 3-i)

НА ПЯРЭДАДНІ ДРУГОЕ СУСВЕТНАЕ ВАЙНЫ

Палітыканства польскага каталіцкага духо-
венства ў беларускіх параходвіях адбівалася вельмі

шкодна на рэлігійным жыцьці. Аб гэтым няраз
зьяўляліся весткі ў беларускай прэсе і аб гэтым
часта гаварылі вернікі ды нават пісалі аб гэтым

да біскупай. Для прыкладу можа служыць ліст вернікаў з парагвії Мядзьведзічы Пінскаяе дыяцэзіі з 1935 г. Яны між іншымі пісалі: «Просім вышэйшую ў нас каталіцкую ўладу, даць нам ксяндзоў беларусаў і ўвесыці ў касцёл нашу беларускую мову, бо ў праціўным выпадку скора касцёл наш саўсім апустошишча і народ наш адзічэ» (77).

Відаць аднак, што польскія біскупы рабілі быццам наўмысля, каб апустошиць беларускія каталіцкія сівятыні і каб паслья гэтага ксяндзы маглі бяскарна звольваць віну за гэткі стан на вернікаў. Прауда гэтае цверджанне нельга ўагульніваць, бо пакуль у Пінску жыў Я. Э. Жытімонт Лазінскі (f 1932) дык ён хоць і не азначаўся асабліва прыхільнасцю для беларусаў, але так-жа не баяўся выступіць супраць загоністых дамаганняў польскіх нацыяналістаў адносна беларусаў. Адночы ён вытрасіў за дзвёры высокага польскага генэрала, які дамагаўся зьнішчэння ўсяго беларускага ў рэлігійным жыцці, а іншым разам патрапіў сказаць цівёрдае слова за гэткае-ж дамаганне нават самому маршалку Пільсudзкаму. Нажаль і гэты ерарх уканцы ўлягай націску польскіх кіраунікоў і паволі ачышчачаў Пінскую Дух. Сэм. ад беларускасці і ад беларусаў, а беларускіх сівятароў пераносіў у парагвії з польскім насельніцтвам. А ягоны наступнік ад 1932 г. Я. Э. Казімер Букраба ў сваёй дзейнасці стараўся прыпадобніца да міт. Ялбжыкоўскага.

«Чыстка» духоўных семінарыяў у Вільні і Пінску ад беларусаў выконвалася ціха, але адзін выпадак вынес гэту дзейнасць на дзённае сівято. Выкідаючы бяз ніякае прычыны ў 1935 г. з Віленскага Дух. Сэм. Вацлава Папутчэвіча, затрапанавана яму ехаць у якую колечы семінарию ў цэнтры Польшчы. Беларуская прэса звяярнула ўвагу на гэтае здарэнне (78) і факт стаўся шырока ведамы. Ат таго часу ў абедзьве семінарыі больш беларусаў агулам ня прымалі.

Такая рэлігійная палітыка падрываала каталіцызм у сваіх асновах, але нажаль польскія духоўныя кіраунікі яе прытрымоўваліся на Беларусі з крайнім засильлением. Асабліва наглядна гэта выявілася ў адносінах да Беларускага Каталіцкага Акцыі. На арганізацыйным сходзе беларускага каталіцкага актыву ў Вільні 8.X.1936 г. было пастаноўлена заснаваць Беларускую Каталіцкую Акцыю. Тымчасовая управа гэтае арганізацыі на чале з а. Германовічам звяярнулася да кампетэнтных духоўных ўладаў у Вільні з просьбай аб зацвердзе-

77. «Chryscijanskaja Dumka» Nr. 4 (106), Vilnia 1935.

78. Глядзі: «Беларуская Крыніца» №р. 40, Вільня 1935 г.; «Шлях Моладзі» Год VII, №р. 12 (85), стар. 15, Вільня, 1935.

джаньні новае арганізацыі. Справа была выслана ў Пазнань, дзе знайходзіўся цэнтр Каталіцкага Акцыі на ўсю Польшчу. Адтуль адказалі, што ня можа быць самастойнае Беларускага Каталіцкага Акцыі (ня кожучы чаму), але можа быць толькі беларуская сэкцыя пры мясцовой дыяцэзальнай Кат. Акцыі. Справа зноў знайшлася ў Віленскай дыяцэзальнай канцыляры і адтуль пасля розных абяцанак і адкладаў у лютым 1937 г. адказалі, што і беларуская сэкцыя Кат. Акцыі ня можа быць зацверджана. Выходзіла так, што беларусам каталіком з сваім рэлігійным жыццём у каталіцкай Польшчы трэба было хавацца ў катакомбы.

Час, аб якім тут гаворыцца, у міжнародным жыцці азначаўся ўзрасточым напружаннем. І ў меру таго, як гэтае напружанне ўзрастала, збольшаваўся польскі наступ на беларускага каталіцкага жыццё. Але ў гэтым наступе апошніх гадоў неабходна разрозніць наступ палітычных кіраунікоў ад дзейнасці польскага духавенства.

Вышэй пералічаны факты сведчаць, што наступ польскіх рэлігійных кіраунікоў на беларускага рэлігійнае жыццё ўсыняк узрастату, аднак польскія дзяржаўныя дзеячы лічылі, што гэты наступ быў яшчэ заслабы і пачалі самі пераймаць на сябе ролю «місіянераў» у шыгрэнні каталіцызму («польскага веры») на т. зв. Крэсах Усходніх.

Вельмі актыўна ўзяліся за «місіянэрства» афіцэры з Корпусу Ахароны Прывранічча. Яны стэрарызаваўшы папярэдня жыхароў праваслаўнае вёскі Грынкі на Валыні, перавялі 19 сінегня 1937 г. большасць жыхароў гэтае вёскі ў каталіцызм лацінскага абряду, перапісваючы іх адначасна на палякаў. Захопленыя гэтым прыкладам, польскія прывранічнікі пачалі падобную «місійную працу» ўздоўж усіх ўсходніх граніцы. Вынікі такое «місійнае» працы былі нязначныя, але гоману было шмат. Таму аднак, што ў аграмаднай большасці прывранічных вёсак насельніцтва катэгарычна адмаячлілася ад пераходу на «польскую веру», дык пачаў пашырацца тэрор у розных прыхаваных і яўных формах. Украінскі пасол Скрыпнік інтэрпеляваў у гэтай справе 1 лютага 1938 г. На інтэрпеляцыю адказаў прэм'ер міністар гэн. Славаў-Складкоўскі, заяўляючы, што насельніцтва ў прывранічных вёсках пераходзіць на каталіцызм дабравольна і што там ніякага прымусу адміністрацыйныя ўлады ня робяць (79). Але роўна трох тыдней пасля заявы прэм'ер-міністра ноччу 21 сакавіка некалькі сялян з успомненае украінскага вёскі Грынкі, якія катэгарычна адмовіліся перайсьці ў «польскую веру», атрымалі загад ад Валынскага ваяводы неадкладна пакінуць родную вёску.

На беларускіх прывранічных аблшарах «місійная праца» Корпусу Ахароны Прывранічча міма

79. «Церква і Нарід» Крем'янець 1938 г. стар. 140.

вялікае пропаганды ня прыносіла жаданых вынікаў, але затое адміністрацыйныя ўлады пачалі высыленне з прыгранічнае смугі «няпэўнага элемэнту». Відаць, што да найбольш няпэўных былі залячаны беларускія каталіцкія сьвятары і каталіцкі актыў, бо ад іх пачалася «чыстка» прыгранічча. Загадам Віленскага ваяводы Баянскага 10.VI. 1938 г. мусілі выехаць з Другі беларускія айцы марыяне: Язэп Дашута, Казімер Смулька, Віталі Хамёнак, і Юры Кашира. Праз пару дзён, вярнуўшыся ў Другу з дазволу ваяводы, яны былі адтуль выслены прымусова 23.VI.1938 г. У звязку з тэтаю падзеяю польская прэса загаварыла на ўсе лады. Зьявіліся крайне бяглудзяя напасылівыя артыкулы ў шавіністичнай прэсе (80), але зьявіліся так-жа і абаронныя галасы (81). Польскае Міністэрства Унутраных Спраў не жадала прыслухоўвацца да ніякіх цывізовых галасоў і пастановіла акцыю высылення яшчэ ўзмоцніць; загадам з 25.VI.1938 г. была пашырана прыгранічная паласа на 150 км. Гэткім чынам большая частка беларускіх абшараў знайшлася ў сферы, з якое адміністрацыйныя ўлады маглі бяскарна высыляць каго хацелі пад прэтэкстам «няпэўнага элемэнту».

Новы загад шырока адчыняў дзіверы для польскае адміністрацыі ў змаганні з беларускім актывам. Усьлед за успомненымі айцамі марыянамі з тэй-же Другі 8.VII. былі выслены 5 марыянскіх клерыкаў, у іх ліку 4 беларусаў: Антон Падзява, Чэслаў Сіповіч, Казімер Саруль і Боніфац Саруль. А 10.VII выслілі з Вільні а. Язэпа Гэрмановіча, так-жа марыяніна. Ня ўсыпела яшчэ ўлягчыся вестка аб пагроме айцой марыянаў, як 28.XI.1938 г. выслена з Вільні: кс. Адама Станкевіча, кс. Уладыслава Талочку і інж. Адольфа Клімовіча, а 15.V.1939 г. выслена з Стоўбцаў а. Льва Гарошку. Усё гэта дзеялася сапраўды як на пусты канец і той канец хутка набліжаўся.

У верасьні 1939 г. фанабэрсты польскі дзяржаўны апарат, які зьбіраўся паставіць крыж на магіле беларускага нацыянальнага і рэлігійнага жыцця, распырнуўся сам як мыльная бурбалка, а польская каталіцкая епархія на Беларусі часткова разгубілася. Пінскі біскуп Казімер Букраба ўшёк у Львоў, а ягоны суфраган Кароль Няміра ўшёк у Варшаву, некаторыя ксяндзы палякі так-жа павыязджалі з Беларусі, але тыя, што асталіся, прадаўжалі сваю працу на стары лад. Ня могучы, бяз згоды свае епархіі, уводзіць якіхсь ініцыятывы — перш бальшавіцкага і асабліва потым назістоўска-га. У 1942 г. нямешкае Гэстапо, выкарысталася адмову некаторых польскіх ксяндзоў у Баранавіцкай

80. Напрыклад «Pustrowany Kurjer Codzienny», з дня 26. VI. 1938 г. закідаў беларускім айцом Марыянам камунізм.

81. о. J. Urban, Monachomachija w Drui. «Oriens» Nr 4. Klarow 1938.

і Слонімскай акругах увесыці беларускую мову ў казаныні, каб правесыці масавыя арышты і растрэлы ў радох каталіцкага духавенства. Тыя, што асталіся пры жыцці, пачалі пакрысе ўводзіць беларускую мову ў касыёль.

У Віленшчыне і Лідчыне ніякіх зъменаў на лепшае ў беларускіх паraphвіях ня сталася. Мітр. Ялбжыкоўскі аставаўся ў Вільні да 1945 (?) г. і праводзіў далей сваю палітыку. Толькі апніўшыся ў межах летувіскага рэспублікі, мусіў прызнаць летувісам належнае права ў рэлігійным жыцці, а да беларусаў і далей адносіўся варожа. А нават у 1943 г. быў прыслана суспэнзу кс. Вінцэсю Гадлеўскаму за тое, што ён працаваў у Менску на беларускай рэлігійнай і градзкой ніве. Тая суспэнза мае асаблівую выміову, бо яна падпісаны ўжо пасыля съмерці кс. Гадлеўскага († 1942), які злажкыў сваё жыццё за беларускую рэлігійную і грамадзкую справу.

Вяковую пропаганду «польскае веры» практычна выкарысталі бальшавікі ў 1945-47 гадох, тады калі 500.000 беларусаў каталікоў лац. абраду згаласілася на выезд у Польшчу, для засялення новапрылучаных абшараў, зынішчаючы праз гэта аўтаматычна большую частку каталіцкіх паraphвіяў Беларусі.

КАТАЛІЦЫЗМ УСХОДНЯГА АБРАДУ

Між вышэй пералічанымі фактамі, толькі сімтам закранаўся каталіцызм усх. абраду (Вунія) на Беларусі. Займёсся ім тут асобна, бо ў гісторыі Беларускае Царквы ён згімае асобнае мейсца.

Ніводная старонка гісторыі Беларусі агулам і гісторыі Царквы ў асобнасці ня была так тэнденцыйна асьветліваная і перакручваная гісторыкамі суседніх нам народаў, як гісторыя каталіцызму усх. абраду (Вунія). І гэта ня дзіва, бо-ж нічога так ня супярэчыла «рускай веры» з аднаго боку і «польской веры» з другога боку, як каталіцызм усх. абраду.

Самая прычына зъяўлення каталіцызму усх. абраду звычайна падаваліся або фальшыва, або ў лепшым выпадку зусім прамоўчваліся. Тымчасам каталіцызм усх. абраду (Вунія) на Беларусі і Украіне ня ёсьць ані зъявішчам прыпадковым, ані накіненым, але жыццёваю канечнасцю і творам самых беларусаў і украінцаў. Перагаворы, якія перад падпісаннем Вуніі вяліся ў высокіх кіруючых кругах, зусім не зъмянілі гэтага цывільдзякансця, бо-ж у часе Ліёнскае, і асабліва Флёрэнтыйскае рэлігійных Вуніяў у высокіх кіруючых кругах гаварылася яшчэ больш, але вынік іх быў блізка што ніякі, бо ў іх амаль ня ўдзельнічалі самыя засікаўленыя народы.

Агулам ведама, што на початку XVI ст. Каталіцкая і Праваслаўная Цэркви на Беларусі і Украіне, а так-жа і ў суседніх краінах былі ў паваж-

ным упадку. У тым часе зьявілася новае веравызаньне — пратэстантызм з сваімі шматлікімі сектамі і беларускія магнаты і шляхта началі масава прымасць новую веру. Напрыклад у Наваградзкім ваяводстве з 600 шляхоцкіх родоў толькі 16 захавала веру сваіх бацькоў (82). Каталіцкія і асабліва праваслаўныя цэрквы хутка пусцелі, адначасна моцна раздзелі рады беларускага актыву, бо новыя веравызаньні ўшлі да нас праз Польшчу і мелі выразна польскія характар. Калі перш каталіцызм лацінскага абраду меў літургічную мову лацінскую, а праваслаўе — царкоўна-славянскую, дык пратэстанцізм секты ўводзілі ў сваіх багаслужэннях польскую мову, школы, якія яны закладалі, былі так-жэ польскія, асабліва моцна польскія характар мелі кальвінскія школы (83).

Для ратаваньня палажэнья каталіцызму Віленскі біскуп Пратасевіч заклікаў у 1569 г. з Польшчы езуітаў. Яны ўзяліся актыўна і ўмела за працу і адраджэнье каталіцызму лац. абраду пайшло хуткім крокам наперад, але адначасна началося замацоўванье тае палянізацыі, якую распачаў пратэстантызм, бо пераходзячы з розных сектаў на каталіцызм беларуская шляхта і магнаты, захоўвалі туго польскасасць, з якою яны зблізіліся ў пратэстантызме.

З другога боку, у Москве ў 1589 г. заснаваўся патрыярхат і распачаліся стараныні падпірадкаўца Маскве Беларускую і Украінскую Прав. Царкву. Да таго ўсяго агульны стан Праваслаўнае Царквы вымагаў неадкладнага ўздыму. Брацтвы, якія ў тым часе засноўваліся, рабілі розныя стараныні ў гэтым кірунку, але праз свой сывецкія характар часта ўвайходзілі ў канфлікт з ерархамі і праз гэта яшчэ збольшвалі патрэбу супрауднае рэформы.

У гэткім становішчы агулам існаваньне Беларуское Царквы і беларускага нацыянальнага жыцця было паважна загрожана. Неабходна было шукаць нейкае рады і тады, кінутая некаторымі духоўнымі думкамі аб аднаўленні Флёрэнтыйскае Вуніі знойшла ў радох беларускіх дзеячоў жывы адгалосак. Распачатыя ў 1590 г. нарады япіскапаў заўсёды канчаліся пастановамі, што толькі аб'еднаные Праваслаўнае Царквы з Каталіцкаю (Вунія) можа прынесці супрауднае адраджэнье для беларускага рэлігійнага жыцця і захаванье яго сваесаблівых нацыянальных формаў. Да гэтага трэба мець на ўвееце, што да гэтага часу Каталіцкая Царква на Беларусі нават

82. St. Kot. La Réforme dans le Grand-Duché de Lithuania, Facteure d'occidentalisation culturelle. (Anauaire de l'Institut de Philologie et d'Historie Orientale et Slaves. Tome XII. ГАГКАРПЕІА. Bruxelles, 1953, stan. 238).

83. Lukoszewicz J., Historja szkół w Korone i w Xiestwie Litewskim od najdawniejszych czasow do 1794 г. Том III. Poznań 1854.

і ў лацінскім абраадзе мела беларускія характар, якія аб'яднаны ўспаміналася перш (84).

Шмат хто з ворагаў Вуніі падчыркваюць асабліва вялікую ролю езуітаў у падрыхтоўцы Вуніі, спасылаючыя пры гэтым на Кніжку польская га езуіта а. Пятра Скарті «Аб адзінстве Царквы...» (Вільня 1577). Бязумоўна, што стараныні з боку езуітаў у гэтым кірунку былі, але трэба зведаць, што у той час езуіты былі бадайшто найменш нацыяналістычна настроеныя ў параўнанні да іншых чынаў, што былі ў Польшчы. Яны прыйшоўшы на Беларусь спачатку нават вучыліся беларускай мовы і на юбілеях гаварылі казаныні па-беларуску. Першыя беларускія каталіцкія катэхізіс, выданы ў Вільні ў 1585 г. ёсьць творам айцоў езуітаў (85). У езуіцкіх школах выкладалася беларуская мова. Нажаль потым гэтыя выклады вяліся так, каб туло мову асъмешыць. Што да кніжкі а. Скарті, дык калі-б яна супрауды мела ўплыў, дык-бы Вунія мусіла звязацца хутчэй, але пазнейшыя палемічныя супрацькаталіцкія кніжкі, якія бяз сумніву мелі большы ўплыў на тагачаснае грамадства, бо вывучацца напамяць, напэўна яе ўплыў зьнішчылі-б дазваньня.

Вырашающую ролю ў аб'еднаныне Церкви мелі беларускія рэлігійныя і дзяржаўныя дзеячы. Тагачасны кароль Жыгімонт Ваза (1587-1632) быў вельмі прыхільны Вуніі, гэта прауда, і моцна яе ўспамагаў, але ён ня быў палякам, а швэдам, пры тым ён быў у аднолькавай ступені як польскім так і беларускім, і украінскім, і летувіскім каралём, бо ад часу Люблінскае вуніі гэтыя народы тварылі супольную дзяржаву, якая афіцыйна называлася Рэчыпаспалітая. І супольны кароль рэпрэзэнтаваў навонках дзяржаўныя інтарэсы кожнага народа, таму праз яго і звязнуліся нашы прадстаўнікі ў Рым.

Улада караля ў тагачаснай Рэчыпаспалітай была невялікая, а на Беларусі супраудную ўладу мелі канцлер Леў Сапега. Лішнім было-б тут паўтараць, што ён азначаўся гарачым патрыятызмам і ў абароне правоў Вялікага Княства няраз супрацьставіўся нават самому каралю, як гэта было ў 1591 г., калі ён рашуча адмовіўся прызнаць новага кандыдата на Віленскае біскупства, якога самавольна быў назначаны кароль. Бязумоўна, што Леў Сапега, калі-б бачыў якую небяспеку, ші шкоду для Беларусі ад прынцыпія Вуніі, дык-бы ёй рашуча супрацівіўся. Тымчасам ён актыўна ўдзельнічаў у яе падрыхтоўцы і правядзенні, якія аб'яднаны съведчыць ліст папы Клімента VIII з 7.2. 1596 г. (86) і шматкратныя прызнаныні самога Сапегі.

84. Глядзі «Божым шляхам» Нр. 60, стар. 23.

85. Е. Карскій. Бѣлорусы. Том I. ч. 1, стар. 401. Вильно 1904.

86. Theiner A., Vetera Monumenta Polonjae et Lithuaniae gentiumque finimtarum historiam illustrantia. Т III. star. 257-258, Romaе 1863.

Падобнае становішча адносна Вуніі займалі іншыя тагачасныя беларускія дзеячы. Напрыклад Віцебскі ваявода Мікола Сапега, будучы сам кальвіністам, на сынодзе ў Кракаве ў 1595 г. заявіў папскаму нунцыю Гэрману Маляспіну, што пяройлзе ў Беларускую (у арыгінале ў Рускую) Царкву, калі Апостальскі Пасад прыйме гэтую Царкву да еднасці, а калі гэта ня станеща, дык пяройдзе на лацінскі абрад (87). Відавочна, што большасць тагачасных беларускіх дзеячоў думала як Сапега, але гэта якраз было не на руку палякам.

Акт аб'еднання Цэркви, падпісаны ў Берасці 8 каstryчніка 1596 г. агулам на Беларусі быў прыняты прыхільна аgramаднаю большасцю насельніцтва, бо ўсе беларускія епархіі падпісалі гэты акт, не зважаючи на варожую пропаганду прорасейска настроенных брацтваў і асабліва Кастуся Астрожскага. Змаганье вакол Вуніі на Беларусі зьявілася толькі ў 1620 г. у звязку з высьвячэннем новае праваслаўнае епархіі і інтрыгамі гэтае епархіі, паводле інструкцыі ў Масквы.

Расейскія і прорасейскія царкоўныя і сьвецкія гісторыкі шмат пісалі і цяпер яшчэ паўтараюць, быццам Вунія заводзілася насільна, а тымчасам Лівоўскі і Піярэміскі япіскапы зусім свабодна адступілі ад сваіх папярэдніх асьведчаньняў на карысць Вуніі і яе акту не падпісалі; праваслаўныя брацтвы свабодна працавалі сваю дзейнасць на Беларусі і Украіне, існавалі далей праваслаўныя паraphіі ў гарадох і вёсках. Праўда здаравіся выпадкі, што шляхта рабіла няраз адносна праваслаўных розныя карыгодныя вычыны, але яшчэ больш падобных вычынаў гэтае-ж шляхта рабіла адносна вуніятаў. Анархізм польскія шляхты агульна ведамы і яго ў ніякім выпадку ня можа браць на свой рахунак Вунія, якая цярпела ад яго больш чым хто.

У супрацьвунійнай літаратуры шмат прысывячаецца мейсца на тое, каб падчыркнуць патгляд, быццам Вунія была творам палякаў. Калісі асабліва расцяліваліся аб гэтым расейцы, каб скампрамітаваць у вачох вернікаў каталіцызм усх. абраду. Але ніякіх доказаў на гэтае цверджаньне не падаецца, бо-ж іх ніяма. Замест доказаў часам спасылаюцца на падтрымку Вуніі з боку караля, які, як было ўжо ўспомнена перш, ня быў палякам. Аб ролі езуітаў ужо так-же ўспаміналася перш. У супрацьвунійнай польскія дзяржаўныя і рэлігійныя кіраўнікі былі варожа настроены да Вуніі і рабілі ўсё ад іх залежнае, каб яе гнобіць і нават зусім зьнішчыць. Прытым трэба зацеміць, што фактаў варожасці палякаў да Вуніі ёсьць такая колкасць, што нават самыя польскія гісторыкі ня могуць іх абыходзіць моўчанкаю і часам

87. Архіў Ват. Фонду Боргэзэ III., паводле: о. д-ра А. Великій, I ще раз до причиніні украінскага католіцизму (Уніі), «Шлях» 28. XII, 1952 г.

пробуюць апраўдваць гэту варожасць засыяпленнем польскае шляхты (88), а засыяпленнем расейскіх гісторыкіў трэба тлумачыць упартасце паўтараньне фальшывых аўвінавачаньняў.

Засыяпленне было не адзінаю прычынаю варожасці палякаў да Вуніі, але нам важна съцвердзіць сам факт, што гэтая варожасць была і яна ўзыцяж узрастала ў меру пашырэння Вуніі. Характэрна, што польскія біскупы не абліжоўваліся выяўленынем гэтае варожасці ў сваім асяродзьдзі, але слалі ў Рым розныя мэморандумы з дамаганнем скасаваньня Вуніі. И гэтых дамаганьняў было толькі, што быў час, калі «у Рыме ўжо былі пачалі сумнівацца ў трываласці Вуніі» (89). Практична гэта значыць, што ўжо рыхтаваўся дэкрэт аб яе скасаваньні і гэта толькі съмерць сьв. Ёзафата зъмяніла палажэнне.

Аднак польскіх настроюў съмерць сьв. Ёзафата не зъмяніла, толькі на некаторы час была іх крыху зъменшыла. Польскі рэлігійны гісторык біск. Лікоўскі кажа: «Кataliцкія біскупы і сэннатары амаль зусім не падтрымоўвалі вуніяцкое справы, наадварот, яны часта выступалі варожа супраць яе. Дзеля іхняе віны вуніяцкія біскупы ня былі дапушчаны да сэннату. Цяжка паверыць якое пагарды, якога лёгкаважаньня дазваналі вуніяцкія біскупы ад лацінскіх біскупаў і агулам ад польскага грамадзтва» (90), і далей Лікоўскі падае цэлы рад фактаў варожасці, выпісваючы іх толькі частковая з справа злачынства мітр. Руцкага ў Рым. Польскія манахі, а нават біскупы ў очы казалі мітр. Руцкаму: «Ляпей зънішчыць беларуска-украінскую Вунію, як яе падтрымуюць» (91).

Тут варта забегчы наперад і съцвердзіць, што варожасць палякаў да Вуніі ніколі не зъмяншалася, але чым далей дык узрастала. Кароль Ян Казімер веў перагаворы з казакамі, каб зънішчыць зусім Вунію — гэтыя перагаворы вяліся тайна, але ў гэтым-же часе рабіліся больш яўна розныя праекты аб зънішчэнні Вуніі, абы іх пісаў у Рым холмскі вун. біскуп Якаў Суша ў 1664 г. Характэрна, што амаль перад самымі разборамі Рэчы-Паспалітае быў зъявіўся нават у асяродзьдзі езуітаў «Праект для зънішчэння грэка-кат. усходняга культу», у якім на апраўданьне таго «праекту» кажацца: «Мы, палякі, шчыра жадаючы аб'еднання і бяспекі нашае бацькаўшчыны, павінны зрабіць усё, каб увесыці аздінства між жыхарамі нашага қаралеўства. Але таму што ў рускіх пра-

88. R. Lescoeur, L'Eglise Catholique en Pologne Ed. 2: T. I Paris 1876. s. 33:

89. Gépin Alfons, Zywot S. Jozafata Kuncewicza rit. gr. opowiedziany na tle Historyj Kosciola Ruskiego z przedmowa x. Kalinki, Lwow 1885. s: 274

90. Harasewicz M., Annales Ecclesiae Ruthenae. Lemberg 1862, star. 289.

x. bisk. Likowski Edward, Unia Brzeska. Poznan 1896, star. 313-320.

вінцыях, якія належань або да Польскае Кароны, або да Вялікага Княства Літоўскага, гэтае адзінства адносна народу зынічана праз розыніцу культуры, дык польская дзяржава і кожны паляк, які жадае захаваць адзінства і бяспеку башкаўшчыны, павінны лічыць сваім абавязкам вынішчэнне грэцкага культу (усходніх католікаў і праваслаўных) так праціўнага лацінскаму культу, усім магчымымі сродкамі» (92). Вось-жэ гэта ўжо была варожасць, якая выступала супраць Вуніі амаль нароўні з варожасцю расейцаў, а гэтая апошняя агульна ведемая.

Практычна варожасць палякаў да Вуніі спачатку праяўлялася ў розных упакораньях так духавенства, як і вернікаў. З гэтага гледзішча няраз палажэнне каталікоў усх. абраду было шмат горшым, як праваслаўных. Бо праваслаўныя мелі магутную абарону ў асобе Астрожскага, казакоў і расейскага ўраду, а ў абароне каталікоў усх. абраду адзіна выступаў толькі Рым. І было сапраўды дзівосна, калі на соймах праваслаўныя выступалі з абвінавачаныямі супраць вуніятаў, быццам перпяць ад іх напасці, ня маючи на доказах сваіх слоў ніякіх фактаў. У 1621 г. адказваючы на гэткія закіды, мітр. Руцкі казаў: «Нам робяць закід, што мы шукаем крыві. Каго мы замардавалі? А тымчасам не аднаго ўжо з нашых манахаў замардавалі праваслаўныя» (93). І сапраўды за Вунію ў 1618 г. казакі ўтапілі ў Дняпры ў Кіеве базыльяніна Антона Грэковіча, у 1620 г. праваслаўны святар засек сякераю падчас Службы Божай базыльяніна Антона Буткевіча каля Пярэмышля, у тым-же 1620 г. 70 казакоў у Кіеве з намовы патр. Тэофана і ў яго прысутнасці зрабілі згубар ка- жыцьцё мітр. Руцкага. У далейшых гадох лік ахвяраў за Вунію не перастаўаў ўзрасць: у 1623 г. забілі ў Віцебску сьв. Ёзафата Кунцэвіча, у 1623 г. казакі ў Кіеве забілі а. Юзэфовіча і ўтапілі войта Хведара Хадыку, колькі загінула святараў і вернікаў вуніятаў у часе казацкіх войнаў, толькі адзін Бог ведае, так-жэ неадзін вуніят алдаў сваё жыцьцё за веру, калі расейскія войскі былі часова занялі Беларусь падчас вайны за Украіну 1654/67. Калі ў 1704 г. расейскі цар Пятро I знайшоўся на беларускіх землях, дык у Полацку ўласнаручна засек некалькі базыльянскіх манахаў у царкве, а на Украіне расейскія войскі, заняўшы Луцк арыштавалі вун. яп. Дыянізія Жабокрицкага, вывезлі ў Москву і там царскі суд асуздіў яго на ссылку, у якой ён пасыль 6 гадоў памёр. У далейшым ліста ах-

92. Projet sur les moyens à employer pour exterminer le culte Greco-Russe Catholique d'Orient dans les provinces Russes Occidentales, présenté aux Etats de Pologne vers la fin du XVIII siècle par un P. Jésuite. Traduit par S. Sulema. Leipzig 1863, star. 5.

93. x. bisk. Likowski. Unia Brzeska, Poznan 1896, star. 303.

вяраў за Вунію разраслася да нязылічаных тысяч. Дык хто ад каго цярпеў напасць?

Але ёсьць яшчэ адзін закід, які расейскія і прорасейскія гісторыкі ўсъцяж паўтаралі і паўтараюць яго на ўсе лады сёняня пад адрасам Вуніі, быццам яна была мосцікам да латынізацыі і палінізацыі. Гэты закід яшчэ больш беспадставны чым папярэдні, бо-ж палінізацыя на Беларусі і Украіне распачалася задоўга перад падпісаннем Вуніі. Ужо перш успаміналася, як бяз ніякага мосціку праваслаўныя пераходзілі масава ў розныя пратэстанцкія секты з выразным польскім характарам, а потым так-жэ перад Вуніяю пакрысе началі з пратэстантызму пераходзіць у каталіцызм лацінскага абраду. Сматрыць ў сваім «Трэносе» пералічae беларускія шляхецкія роды, якія яшчэ да Вуніі пакінулі Праваслаўную Царкву (94) і гэта толькі людзі крайне злое волі той пераход узгудуць ускладаць на рахунак яшчэ ня існуючае тады Вуніі. Паводле думкі беларускіх твароў Вунії, яна мела стаща якраз тым дзеянікам, які адзіні мог устрымаць масавую хвалю палінізацыі на Беларусі. Тым і тлумачыща польская варожасць да Вуніі, бо з праваславія яны маглі бяз ніякіх перашкодаў ці праз пасрэдніцтва пратэстанцкіх сектаў, пі беспасрэдна наварочваць на каталіцызм лацінскага абраду і палінізаваць, тады як каталіцызм усходняга абраду рабіў ім у гэтым перашкоды. Найлепшы доказ праудзівасці гэтага пъверлжання маемо з сям'і Кастуся Астрожскага, найбольшага тагачаснага абаронцы праваславія і ворага Вуніі; і вось яшчэ за жыцьця Кастуся Астрожскага ўсе яго дзеці перайшлі ў каталіцызм лацінскага абраду і ўспамагалі польскую акцыю. Аднак да гэтага пъверлжання можна зацеміць, што ўсё-ж было шмат фактаў пераходу з Вуніі ў лацініства! Гэтая зацемка ня зусім дакладная, бо найчасней гэта былі не пераходы, але бяспраўныя перацягнані, супраць чаго вуніяцкія епархі і Рым выступалі з усёю рашучасцю, а чаго палякі не хацелі слухаць. У гэтым дачыненьні часам дзеяліся выпадкі сапраўды скандальныя, напрыклад лэкрэту Кантрэгациі для Паширэння Веры з дні 7.2.1624 г., зашверлжанага папаю, які забараніў пераход з усходняга абраду на лацінскі, кароль Жыгімонт Ваза не дазволіў апублікаваць у Рэчы-Паспалітай (95).

Часам аднак некаторыя заўважваюць, што Вунія была мастком для палінізацыі сялянства, якое азначалася большым, як шляхта кансерватызмам. Аднак беспадставнасць гэтага пъверлжання ві-

94. Trenos θρῆνος czyli lament jednej swietey, powszechny, apostolskowej wschodniej Cerkwi z objasnieniem dogmat wiary przez Theopfila Orthologa. Wilno 1610, str. 15.

95. Энцыкліка Свяцейшага Айца папы Пія XII з на- годы 350-ых уголкаў прыяднання Беларуское і Украінскіе Царквы да Апостальскага Пасаду. Рым 1946. стар. 14-15.

дашь хонь-бы з того, што беларускае сялянства 243 гады йшло гэтым «мастком» і не спалінізавалася, тое-ж было і з украінскім сялянствам, але затое, дзе гэтага «мастка» ня было там русыфікацыя зрабіла страшнны поступ. Трэба памятаць так-жа і зусім сувязы факт, што ў Польшчы перад 1939 г. Аўтакефальная Праваслаўная Царква за няпоўных 20 гадоў была спалінізавана больш, чым Вунія за 243 г. З вымоваю гэтага факту нельга ня лічыцца. Зрэштаю адносна пытанняя палінізациі слушна кажа кс. Адам Станкевіч: «Ня

трэба забывацца так-же і таго, што калі-б ня Вунія, дык палякі ўсёроўна цягнулі-б беларусаў у лацінства, і тут больш загінула-б іх, была-б большая школа Беларускаму Народу... Яны так і зрабілі ў 1938-39 гадох і тады цягнулі ня з вуні, але якраз з праваславія на лацінства, бо з вуні не маглі — заўшнне вялікія была перашкода» (96).

96. Кс. Адам Станкевіч, Хрысьціянства і Беларускі Народ. Вільня 1940.

(Працяг будзе)

Плыве з-пад съятое гары Нёман^{*})

(Урывкі)

Малітва ў паруганай Белай Царкве

I.

На Лепяльшчыне, на беразе прыгожага, падобнага па свайму ўзорыбажнаму абрывсу да маладзіка, Чарэйскага возера, знаходзіцца цяперашніе мястэчка Чарэя, а ў 15 стаг. сталіца Чарэйскага княства. І з якога боку не пад'яжджаць да Чарэя, адусюль аж за дзесяць кіляметраў відаць паблізу ад яе на зялёным фоне лясоў ды пералескаў белы будынак, вядомы ў народзе пад адпаведным назовам Белае Царквы. Той самы назоў паширыўся і на ваколічнасць гэтае царквы, што знаходзіцца ў чатырох кіляметрах ад Чарэя і ўзвышаенца над возерам. Калісці валодалі тут

князі Пяструцкія, бліжэйшыя сваякі Сапегаў. Аднаго з іх — Міхаіла князь Сьвідрыгайла ў 1433 г. заснаваў ў Віцебску ў Дзівіне, другі — Літоўскі праваслаўны Мітрапаліт Місаіл заснаваў ў 1454 г. на высype возера манастыр. З цягам часу, разам з домамі кн. Пяструцкіх, заняпаў гэты манастыр, але ў 1599 г. яго аднавіў славуты Леў Сапега і адначасна пабудаваў на беразе царкву ў імя Святое Троіцы, што больш знаная і ў народзе і ў літаратуры пад назовам Белае Царквы.

Белая царква.

Здымак зроблены Ю. Віцьбічам у 1939 г.

Мне давялося ў 1939 г. трапіць у Белую Царкву. Самая царква за год перад тым стала сховішчам зборжка калгасу імя Вароўскага, які падтаптаў пад сябе бліжэйшую вёску Сенініцы. Разам з усімі абразамі зьнікнуў талы і цудатворны абраз Белацаркоўскаса Божае Маці. Аднак яшчэ задоўга перад бальшавікамі зньяважылі чатырохсотгадовы будынак расейцы, паставіўшы над ім, што дагэтуль захаваў рысы старасьевеччыны, свой шырокі кумптал. І калі раней царква па лёгкасці сваіх праморцыяў нагадвала карабель, што здаенца вось-вось адарвецца ад узвышша і паплыве над вазёрамі ды гаямі Лепяльшчыны, дык цяпер

нязграбны барабан прыціснуў яе да зямлі. З нявыказаным пачуцьцём на сэрцы, я неўзаметку спакінуў сяброў навуковае экспедыцыі і прысёў на беразе наступраць выспы з крушнямі былога праваслаўнага, а потым базыльянскага манастыра. Можа я й ня бачыў тады гэтыя крушні, бо прыгадаўся мне вялікі дзяржаўны муж Леў Сапега, што, стаўшыся сам каталіком, будаваў для сваіх суродзічаў і праваслаўных і вуніятаў цэрквы. Таму я нават не заўважыў, як побач прысёў сівы дзед і, азірнуўшыся вакол, распачаў гутарку:

— Ты, таварыш, калі ўвайшоў у царкву, хай сабе і паруғаную, дык шаптку скінуў. Дый у гэны алешик зашыўся не дарма. А мене не патохайся. Хаця я чалавек урадавы, але ня шпён. Прышлі гэна тады да мяне дый кажуць: «Пільнуй, дзед Піліп, калгаснае збожжа, бо ты ў Бога веруеш і красыці ня станеш, як тыя раённыя пацукі». Аднак алешик ад іх не абароніць. Усё перавялі, усё нішучуць. Сапрауды — Вароўскія. Вось гэныя крушні на абтоку праз месяц пачнуць раскіфіваць, ды з гэнае цэглы ў містечку лазню будаваць, а ня хопіць цэглы, дык і Белую Царкву раскатаюць. З сваіх рук брул змываюць, а затое душы іхнія каростай парасылі. Я часам прыду ў царкву, зачыненая з сярэдзіны, ды ўкленчыўшы перад гакам, на якім вісеў шудатворны абраз, малюся:

— Зылітуйся, Прасвятая Божая Маці нашая Беланаркоўская, пазбаў сваіх мужыкоў-хрысціяў ад гэнае поршае за татараў напасыці.

II.

Пахвала, Віцьба, Ёзафатаў камень

У Віцебску, спакідаючы з гулам Езуіцкі мост, і прарваўшыся паміж Альгардавай і Вусыпенскай гарамі, выбягае ўся запененая Віцьба на прастору, каб нафрэшце далучыцца да хуткае Дзьвіны. За тысячагодзідзі яна нацягнула сюды гэтулькі пяску, жвіру ды каменінія, што нават Дзьвіна ня здолела, падхапіўшы іх з сабою, пацягнуць далей і сама тут на палову звужэла. У 1865 г. і Віцебшчыну і Вокаўскі Лес наведаў сухмень, а таму

абмиялела Дзьвіна, што прымусіла Віцьбу капаць сабе ў сваіх наюсах глыбейшае, чым заўсёды рэчышча. І нечакана ўесь вялікі горад ад Пескаўцаiku да Лукішкаў, ад Юр'евае Горкі да Гутараўшчыны ўскаланула чутка — Віцьба адкапала ёю-ж калісці пахаваны вялізны камень, на якім меўся гэткі-ж вялізны высячаны крыж, адшураваны пяском ды аблмыты вадой.

Паводле прыпушчэння некаторых навукоўцаў, магчыма менавіта на гэтым камяні ў 1435 г. князь Сьвідрыгайла спаліў Смаленскага Мітрапаліта Гарасіма, ў алэнку чаго пазыней на ім высяклі крыж. Пераважная бальшыня навукоўцаў даводзіла, што тэта адзін з шматлікіх бязыменных Барысавых камянёў — з крыжам, але бяз літараў, з якіх бліжэйшы ляжыў адсюль усяго толькі у пяці вярстах паблізу Маркаўшчыны. Аднак народ надаў выкананаму Віцьбай камяню назоў Ёзафатаў ад імя Полацкага Архіяпіскапа Ёзафата, забітага ў 1623 г. на Вусыпенскай гары. Пад гэтым назовам камень і вядомы цяпер паміж навукоўцаў.

Да саме асеньняе паводкі Дзьвіны, што пакрыла водой наносы Віцьбы, хадзілі віцебляне лізвінна на валун з крыжам. Яны спадзяваліся адведаць яго і ў наступны год, але дарма. Калі сплыла ўніз вясенняя паводка, дык яны пібачылі, што Віцьба закапаўшы сваё леташняе рэчышча, пракапала сабе ў сваіх наюсах новае. З таго часу прайшло бяз малага сто год, павыміралі і тыя, хто бачылі Ёзафатаў камень і дзеці іхнія, але рэчка што-вясну, зъмяняючы рэчышча, tym кя мени ніколі не адкапала зноў той самы камень. Нават пазыней архэалёгі, пракапаўшы свае глыбокія трэншэі да яго не ласталіся.

Шмат чаго бачыла рэчка Віцьба з таго часу, як нарадзілася з чистых лясных крыніцаў, шмат народных крываў, сълёзаў і поту па ёй сплыло і пэўне знарок. каб перахаваць Ёзафатаў камень ад царскага і бальшавіцкага дынаміту, яна глыбока яго пад сабой тымчасова пахала.

10. X. 1954 р., ЗША.

Юрка Віцьбіч

Неспадзеваная сустрэча

(Працяг 5-ты да апавядання «Няведамыя шляхі»)

Кожны закончаны школьні год прыносіў Андрэю Пратасу радасці, але затое кожны пачатак наступнага году нёс яшчэ большыя цяжкасці. Калі распачынаў перадапошнюю клясу, дык думаў з трывогаю, ці ўдасца яе сканчыць? Маці і дзядзька не маглі яму памагаць больш як раней, але вымогі значна збольшыліся.

Аднойчы ўканцы верасеньня ён паволі йшоў у бурсу, з сумам гледзячы на сваю вынішаную блузку. Раптам на розе вуліцы яго пераняў каляшні старэйшы сябра Барыс Скок, які год таму

скончыў гімназію і студыяваў у Віленскім Універсітэце. Якраз цяпер ён ехаў у Вільню і падарозе зайшоў адведаць сваіх сяброў. Прывітаўшыся з Андрэем, Барыс глядзеў на маркотнае аблічча свайго субяседніка і пробаваў жартаваць:

— Ты чаго так нос на квінту спусьціў?

— Цяжкі зрабіўся, дык і спусьціў. — Адказаў неахвотна Андрэй.

— Які там цяжкі, калі шчокі панягло аж у рот.

— Вось таму і цяжка.

— А ведаеш, добра што мы спаткаліся, ёсьць магчымасыць узваліць табе дъве лекцыі на галаву, дык магчыма нос крыху падымеца.

-- Праўда?! Гэта было-б выдатна. --- Павесялеў Андрэй.

— Гэтая выдатнасць будзе шмат залежаць ад цябе.

— Як гэтак, дык ѡе бяды.

— Ну, не кажы гоп, пакуль не пераскочыў, — ківаючы галавою гаварыў Барыс. — Справа вось у чым: Тут жыве адна мая калежанка з університету, а яе малодшая сястра вучыцца тут у польскай гімназіі і страшэнна адстае з альгэброй і фізыкай. Бацькі іх багатыя, маюць недалёка маёнтак і тут маюць свой дом, маюць сваё аўта, але маюць так-жэ клопат з дзецьмі. Толькі старэйшая дачка вучыцца добра, а малодшая дубальтуе кожную клясу, і лекцыі нічога ѿ памагаюць; а сынок, дык зусім ня хоча думаць аб навуцы. Вось тая старэйшая дачка і прасіла мяне знайсці ім добрага рэпэтытара.

— Ну што-ж папробую.

— Зразумела, што ты нічога на гэтым ня страйш, а можаш толькі скарыстаць. Плаціць яны будуць ад гадзіны. Сёньня вечарам пойдзем да іх разам.

— Добра.

— А вось другую лекцыю дык магу табе ўсватаць куды лепшую. Гэта дэ́зве сяброўкі жыдовачкі з польскай гімназіі і абавязкова абедзьве хоцуць быць першымі ў клясе, але да гэтага пяршинаства ім стаіць крыху на перашкодзе альгэбра. Калісі я даваў лекцыі адной з іх старэйших сёстрапаў і так-жэ толькі каб падагнаць да пяршинаства.

— О, гэта дык з ахвотаю буду ганяць!

— Толькі сам за імі не ганяйся.

— Чаму, яны такія небясычныя? — съмявічыся пытаў Андрэй.

— А вось пабачыш.

— Калі?

— Я ім сёньня вечарам скажу, дык заўтра яны самі да цябе прыйдуть, тады і пабачыш.

На наступны дзень Андрэй ішоў даваць першую лекцыю малодшай дачцы пана Ясі Прывіткоўскага. Відаць, што новага рэпэтытара ў хаце чакалі ўсе з нейкаю дзіўнаю цікавасцю. Самая вучаніца Данута Прывіткоўская мела на сабе новеньку сукенку. Калі маці і бацька гаварылі аб навуцы, дык сінія вочы Дануты глядзелі кудысьці ў неазначаную даль, відаць, што іх уласніца з ахвотаю ўцякla-б за тры-дзесяць палёў ад ненаўіснае альгэбры.

Прывітальныя фармальнасці былі жароткі і Андрэй узяўся за тлумачэнне розных ікс-квадратоў.

— Ці вам ясна? — пытаўся ён у Дануты.

— Так. — казала яна нібы не сваім голасам.

— Дык паўтарэце.

— ?

I Андрэй зноў пачаў тлумачыць тое самае, налягаючы на цяжкайшыя мамэнты.

— А цяпер ясна?

— Так.

— Дык паўтарэце.

Цэдзячы слова-па-слову, Данута паўтарала, а Андрэй з нецярпельнем падказваў ёй, калі заціналася. З заданнямі была яшчэ горшная марока. Андрэй заставіў Дануту самай пробаваць развязаць задачу і пры гэтым мусіў раз-у-раз паказваць на памылкі і папраўляць іх. Тады ягоная худая рука далёка высоувалася з кароткага рукава кашулі і выдавалася худзейшаю, як была ў сапраўднасці.

А за прычыненымі дзяявірыва ў суседнім пакою дэ́зве пары зыркіх вачэй бацькоў Дануты ўважна сачылі за кожным словам і рухам Андрэя.

— Ясю, ты помніш, як мы толькішто купіўши аўта ехалі з Замкавішчау і былі ў гразілі на гасцінцы, дык у гурце паствушикоў, што абступілі аўта, быў адзін мізэрны але цікавы малыш, які вельмі нагадвае нашага новага рэпэтытара?

— Казя, гэта табе так здаецца. Ды як можна памятаць нейкага малыша, якога чалавек бачыў раз у жыцці няма ведама калі і да таго зусім прыпадкам, ня звязртаючы на яго ўвагі?!

— А я тады звязрнула ўвагу і табе кажу, што гэта той! — шаптала з пераконаньнем Казімера.

— Але-ж з тae глушы яшчэ агулам ніхто ў съвет і ня думае рухацца!

— А вось-жа пан Барыс, што яго рэкамендаваў, здаецца з тae ваксліцы паходзіць.

— Ну ваколіца, гэта паняцьце даволі шырокое, мы так-жэ нібы ў гэтай-же, як ты кажаш, ваколіцы...

Тымчасам закончыўшы лекцыю, Андрэй зьбіраўся выходзіць. Ля дэ́зварэй яго пераняла пані Казімера:

— Пане Протас, якое вашае ўражэнне? Ці Данута хутка зможа дагнаць сваіх клясных сябровак?

— Калі будзе пільна працаваць, дык чаму-же не?!

Усе ўсміхнуліся, а пані Казімера скарысталася з гэтага, каб зъмяніць тэму гутаркі:

— Ці можна ведаць адкуль вы родам?

— З вёскі Стараброды, недалёка ад мястэчка Замчышча.

— А, дык мы ведаем вашую вёску, мы некалькі разоў праезджалі гасцінцам калі яе і адзін раз там чуць не загразылі.

— Калі гэта магло быць? — пацікавіўся Андрэй.

— О, гэта даволі дзіўно, мусіць гадоў шэсць тamu, калі ня больш.

— Даўк мусіць я вас тады бачыў, бо мы алночы, наслі хлуд, каб дапамагчы шофэру вывезьці з гразі аўта.

— Значыцца мы старыя знаёмыя, — казаў спакойна Ясь, ня глядзячы на нікога.

Як толькі Андрэй выйшаў за дзвіверы, Казімера затаварыла:

— Ашто, я табе казала, што гэта той самы, бачыш, а ты ня верыў!

— Гм, ня верыў. — Ясь пацягнуў некалькі раз цыгарку, пусціў клубы дыму і прадаўжаў — бо і ня лёгка паверціць, каб той, што меў асташ-

вашца ў цемры, раптам выскочыў так, што прыйшоў вучыць наша дзіця...

— Відаць такая Божая воля — адказала ціха Казімера і раптам дадала — але можа мы будзем вячэраць?

Іхнюю гутарку перабіў бразкат талерак, лыжак і відэльцаў, а тымчасам Андрэй ішоў на другую лекцыю, каб здабыць сабе пару грошаў. Уканцы тыдня ён атрымаў свае першыя, цяжка запрацаваныя гроши. Хлеб і селядзец, што іх купіў у першай краме смакавалі надзвычайна.

А. Жменя

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

АРДЫНАРЫЙ ДЛЯ ВЕРНІКАЎ УСХ. АБРАДУ У ФРАНЦЫ

Свяцейшы Айцец Пій XII праз Кангрэсцію для ўсходніх Царквы з дня 27 ліпеня г. г. назначыў Парыскага Кардынала Я. Эм. Морыса Фэльтэна ардынарыям для ўсіх вернікаў ўсходніх абраду ў Францы. Да гэтага часу ў Францы ёсьць ажно 10 групаў вернікаў усх. абраду: армяне, беларусы, грэкі, мароніты, мэльхіты, расейцы, румыны, сірыцы, украінцы і хальдэі. У стадыі арганізацыі знайходзяцца грузіны. Новы ардынарый выконвае сваю уладу над усходнікамі ў паразуменіі з майсцовымі ардынарыямі ў Францы і духоўнымі ўладамі ўсходніх абраду кожнае групы вернікаў паасобку.

УРАЧЫСТАЕ ПАСЬВЯЧЭНЬНЕ БАЗЫЛІКІ СВЯТОЕ ТЭРЭСЫ АД ДЗІЦЯТКА ІСУС У ЛІСЬЕ

Сьв. Тэрэса ад Дзіцятка Ісус, кананізаваная ў 1927 г., сёньня так шырока ведамая ў сьвеце, як рэдка каторы съвяты. Даўк ня дзіва, што пасьвячэнне базылікі ў Лісье, пабудаванае на яе чэсць, якое адбылося 11 ліпеня мела назвычайна ўрачыстыя характар і съягнукі больш 100 000 вернікаў. На гэтую ўрачыстасць Свяцейшы Айцец дэлегаваў свайго прадстаўніка ў асобе Парыскага Кардынала Я. Эм. Фэльтэна і сам прамаўляў праз радыё да сабраных. Між сабранымі былі прадстаўнікі розных народаў і абраду. Побач уласцівага абраду пасьвячаньня адбываліся так-жэ іншыя прынагадныя інэрмоніі дастасаваныя да культу съвятое. Напрыклад падчас працэсіі ад гробу съвятое, які знайходзіцца ў майсцовым манасіры кармэлітанак, да базылікі, гласна чыталася праз радыё малітва «Ойча наш» у розных мовах, між імі так-жэ пабеларуску.

МІЖНАРОДНЫ КАНГРЭС ХРЫСЦІЯНСКІХ АРХЭАЛЕГАў

Хрысціянская архэалёгія за апошніяе падзеньдзе зрабіла вельмі паважны поступ і прынесла неімаверна багаты матэрыял на доказ праў-

дзівасці Святога Пісання. Агульныя падсумаваныні працы на полі рэлігійнае архэалёгіі былі зроблены сёлета на 5-ым міжнародным Кангрэсе ў Эз-ан-Прованс (Францыя) 13 верасьня, дзе ўдзельнічала вучоныя архэалёгі з Францыі, Грэцыі, Італіі і Швэціі.

САЦЫЯЛЬНЫ ТЫДЗЕНЬ

Сацыяльнае пытаныне, якое ад даўжэйшага часу выклікае нязлічаныя закалоты на ўсім сьвеце, прыцягвае да сябе штораз жывейшае зацікаўленыя каталіцкіх вучоных, дзеля гэтага ўсьціяж актыўніцтва іхняя студыі над развязвакло сацыяльных пытаньняў. У Францыі сёлета між 20-27 ліпеня адбыўся ў Рэнн 41-ы з чаргі Французскі Сацыяльны Тыдзень на праводную тэму «Крызыс улады і крызыс грамадзкіх цнот». Характэрна, што французская прэса выказвае штогод большае зацікаўленыне да гэтых Тыдняў.

СЭМІНАРЫЯ ФРАНЦУСКАЕ МІСІІ

Свайго часу шмат пісалася ў газетах і часопісах аб развязаныні французскае ўстановы съвятароў-работнікаў і аб плянах рэарганізацыі гэтае ўстановы. Нідаўна Апостальскі Пасад дэкрэтам з дня 15 каstryчніка зацьвердзіў новы статут, якім устанаўліюща «Місія для Францыі» і ў абацтве Понтіні дэпарт. Йонн альянена ўжо сэмінарыя для падрыхтоўкі новых кадраў для Місіі. Сёлета лік мейсцаў для кандыдатаў на съвятароў для Місіі абмежаваны да 280, але на будучы год працягвацца значнае пашырэнне сэмінарій.

МІЛЬЁНЫ УДЗЕЛЬНИКАЎ НА КАНГРЭСЕ

Канадыйскі Марыйскі Кангрэс у Труа-Рів'ер азначаўся сваю асаблівасцю велічнасцю і шматлюднасцю. На ім удзельнічала больш мільёна вернікаў з усіх Канады. Падчас дзесяцідзённага трывання Кангрэсу бязупынна алпраўляліся Службы Божыя на 50 аўтарох у 175 спавядальнях была заўсёдная нагода да споведзі. Уканцы адбыліся велічныя працэсіі з Эўхарыстычным Хрыстом.

76-Ы КАТАЛІЦКІ ДЗЕНЬ У ФУЛЬДЗЕ

Нямецкія Каталіцкія Дні маюць ужо не абы якую традыцыю. Сёлетні 76-ы з чаргі Каталіцкі дзень, які адбыўся ў канцы жніўня ў Фульдзе пад агульным клічам: «Вы павінны бытъ Мне съведкамі» прыцягнуў на сябе большую ўвагу як калі. На Кангрэсе ўдзельнічала больш 300 000 вернікаў з Зах. і Усх. Нямеччыны і ўканцы Кангрэсу 30 жніўня адбылося пасъвячэння каталіцкага Нямеччыны Божай Маці. Акт пасъвячання прачытаў Кельнскі Кардынал Я. Эм. Фрынг.

САЛЯНАЯ СВЯТЫНЯ

У прысутнасці прадстаўнікоў католіцкага ўраду, дыпломатычных прадстаўнікоў Аргэнтыны, Балівіі, Кубы, Нямеччыны і Парагваю пасъвяціў Я. Эм. Туліё Ботэро Салязар у Ціакіра

50 км. ад Боноты ў саліных капальнях 100 м. пад зямлею аgramадную царкву, якая можа ўмясьціць каля 10 000 людзей. У гэтай новапасъвячанай саліной царкве біскуп адправіў першую Службу Божую.

МЭМУАР У СПРАВЕ ПРАСЪЛЁДАВАНЬНЯ

Толькі юля 10 верасня швайцарская агенція КПІА апублікавала тэкст югаслаўскіх каталіцкіх біскупаў да ўраду ў справе прасъледаванья Каталіцкага Царквы ў Югаславіі. У мэмуроў пералічваюцца шматлікі факты перадусім з 1953 г., калі каталіцкія біскупы і съвтары быті ахвярамі розных нападаў, зарганізаваных камуністычнымі групамі. Найбольш востры наступ вядзенца на каталіцкага духавенства ў Харватыі.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Жыравічы. Агульны від у 1938 г.

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Бязбожная пропаганда на університетэце

Хваля бязбожнага руху, якія сёлета па загаду з Москвы з новаю сіллю вядзеца на ўсіх адрэзках грамадзкага жыцця на Беларусі, ня мінула і Менскага університету. Там 19 кастрычніка Я. Н. Маращ абараняў дысэртацыю на атрыманьне вучонае ступені кандыдата гістарычных навук такую тэму: «Агрэсія каталіцызма і Ватыкана ў Літве і Беларусі ў другой палавіне XVI і пачатку XVII стагодзізня». Агулам усюды звязваюцца на сябе ўвагу асабліва востры супрацькаталіцкія харектар антырылігійнае бальшавінскае пропаганды.

АНГЛІЯ

Агульны Зьезд ЗБК у Бірмінгаме

Акруговая дружына Згуртаваныя Беларускіх

Камбатантаў у Бірмінгаме адбыло 26 верасня свой гадавы зьезд, на якім пасъля справаздачы ўступаючае ўправы і дыскусія ў старшыня галоўнае ўправы ЗБК Ул. Курыла прачытаў зъмястоўны рэфэрат аб цяжкасцях на шляху вызвольных змаганьняў з боку суседзяў Беларусі. У новую акруговую ўправу ЗБК выбрана: старшыня — Ул. Карніловіч, сакратар — М. Ёўлеў, скарбнік — Ст. Гатоўка.

БЭЛЬГІЯ

З жыцця студэнтаў

За мінулы акадэмічны год шэсць беларускіх студэнтаў у Лювлене закончылі свае студы: Вінніцкі Леанід — сацыяльны і палітычны наўукі з тытулам магістра, Занковіч Анатоль — мэдыцыну з тытулам доктара, Запруднік Янка — гісторыю з тытулам магістра, Марговіч Аляксан-

дар — сацыялягічныя і паліт. навукі з тытулам магістра, Урбан Паўло — гісторыю з тытулам магістра, Цвірка Уладзімер — сацыялётгічны і паліт. навукі з тытулам магістра, прытым чатырох апошніх сваімі выдатнымі магістэрскімі працамі, звязаныя з беларускай гісторыі і атрымалі дакторскія стыпэндыі на прадаўжэнне сваіх студыяў.

Новых беларускіх студэнтаў у Лювэн сёлета прыбыло толькі двох.

ГІШПАНІЯ

У госьцях у гішпанскай моладзі

На заканчэнні Марыйскага Году ў Гішпаніі адбыўся ў Сарагосе між 3-13 кастрычніка Гішпанскі Марыйскі Кагрэс, на якім побач з шматтысічнымі прадстаўнікамі ад усіх пластоў гішпанскага грамадзства, удзельнічалі як ганаровыя госьці прадстаўнікі ад паняволеных бальшавікамі народаў, у тым ліку і беларусы.

Кожны дзень Кангрэсу меў прыгожыя ўрачыстасці, але для паняволеных народаў на асаблівую ўвагу заслугоўвае кждзеля 10 кастрычніка. Гэтага дня а 9 гадз. на катэдральным пляцы была адпраўлена ўрачыстая Служба Божая. Абапал аўтара быў устаўленыя сцягі розных гішпанскіх арганізацый моладзі, а перад аўтаром студэнты з-за зялезнай заслоны трymалі свое жыццянальныя сцягі і панкарты з назовамі своіх краінаў. Будынкі навокал пляцу былі сівяточна ўпрыгожаны і на відных месцах пазавешваны абрэзы Багародзіцы, якія найболыш у пашане ў паасобных паняволеных краінах — між імі і Нябесная Валадарка Беларускага народа з напісам «Жыровіцкая Божая Маці, Патронка Беларусі».

Пасля Службы Божае а. Сантос Бэгірыстан распачаў вельмі ўрачысты і ўзрушаючы акт «Гішпанская моладзь перад Царквой маучання», паясьняючы кіраўка сучасны рэлігійны стан дзесяці народаў з-за зялезнай заслоны, прадстаўнікі якіх знайходзіліся на Кангрэсе і кожнае тых краінаў паасобку. Наступна пад гукі нацыянальнага гымну высока ўздымаліся сцягі данага народа і чыталася малітва да Багародзіцы ў мове таго народа, яе пераклад у гішпанскай мове і супольная малітва ўсіх прысутных за даны народа.

Першым у альфабетычным парадку быў беларускі народ. Высока ўзвіўся бел-чырвона-белы сцяг, залунала парывістая мэлёдия нацыянальнага гымну і пачуліся слова малітвы: «О Найсвяцейшая Дзева Марыя, Маці Божая і нашая Маці!... у гэтым Святым Годзе, прысьвечаным Тебе, прадстаўляем Тебе глыбокі боль усяго беларускага народа... здабудзь нам ласку пабожнаў і годна перанесці твой жыццёвы крыж, на які мы сабе заслужылі і дай нам шчасце агляданьня сваімі вачыма нашую вольную бацькаўшчыну Бе-

У часе цяжкое апэрацыі дня 14 кастрычніка г. г. памёр у Ліёне

ЗАХАРЭВІЧ РЫГОР

народжаны 11 лістапада 1905 г. у вёсцы Карапліна Бягомльскага раёну. Пахаваны на маўгільніку сів. Карла ў Ля Крэзо. Шчыра любіў ён сваю бацькаўшчыну і належаў да не-пахісных змагароў за яе вызваленне. Аб съмерці свайго сябры з глубокім сумам паведамляюць яго прыяцялі і мяйшчовая Філія Аб'яднаныя Беларускіх Работнікаў у Францыі.

Хай будзе яму лёгкай чужая зямелька!

ларусь і працаўцаў у ёй Богу на славу і сваім братом на карысць, а ў вечным жыцці стаць праваруч Трайці Сына...»

На сканчэнні гэтага акту, студэнцкая моладзь з паняволеных краінаў накіравалася са сваімі сцягамі ў катэдру — іх супрадажала сапраўдная бура вонескаў і авацыяў. Відаць было, што напісы на трапсарэнтах гішпанскай моладзі: «Наши прасьледаваныя браты ёсьць ганаровыі кангрэсістамі», «Ваш бясьць крывавіць нашы сэрцы» і пад., былі выпісаны так-жа і ў сэрцы моладзі і ўсяго грамадзства.

3.Ш.А.

З арганізацыйнага жыцця

● Беларуское Студэнцкае Таварыства ў ЗША адбыло ў Нью Брунсвіку дня 4 верасня свой гадавы З'езд, на якім былі абгавораны актуальнія справы ў звязку з новым акадэмічным годам.

● Згуртаваныне Беларуское Моладзі ў Амерыцы ўзялося за выданыне «Беларускага песеннага зборніка» Міколы Куліковіча. Сыпейнік будзе выходзіць ў 8-і выпусках. Першы выпуск з Каляднымі, Веснавымі і Купальскімі тэсцінамі ўжо набіваецца на матрыцы і мае выйсці каля Каляд.

● Спартовая дружына «Пагоня» Згуртаваныне Беларуское моладзі ў Кліўлендзе здабыла добрыя вынікі ў футбольнай гульні і на пратапанову гарадзкіх уладаў гор. Кліўленду выслала пару сваіх лепшых ігракоў у рэпрэзэнтацыю штату на міжнародныя футбольныя спаборніцтвы ў Аўстралію.

● Сёлета 3-га кастрычніка адбыўся другі з чаргі агульны Сход Нью Ёрскага Адзідзелу БАЗА. На ім ясна адлюстраваліся ўсе цяжкасці арганізацыйнага жыцця ў ЗША — малы лік прысутных сяброў і адмовы ад актыўнага ўдзелу ў працы. У склад новае управы ўваішлі: старшыня — К. Мерляк, заст. старшыні — А. Аладовіч, 1-ы сакратар — Н. Арсеньевіч, 2-і сакратар — М. Цэлеш, скарбнік — П. Бунчук.

Абразкі з жыцьця

ШТО ДА ЛЮДЗЕЙ БОЛЬШ ПРАМАҮЛЯЕ?

Турпіні ў сваёй Гісторыі аб французскім калралі Карле Вялікім (742-814) апавядвае, як аднойчы да Карла прыходзіў сарацинскі кароль Айголянт, каб прыняць хрыстіянства. Увайшоў ён у палац Карла якраз падчас абеду. За сытна застасціленимі сталамі ў таварыстве Карла, сядзела шмат духоўных, ваеных і прыдворных людзей у багатых вопратках. На запытаньне Айголянта, што гэта за людзі, Карло дакладна расказаў аб сваіх субяседніках, звязватаючы найбольш увагі на духоўных, на іх епархічныя становішчы і іхныя царкоўныя функцыі. У той-жэ салі каля дзвіярэй сядзела на падлозе 12 бедакоў у рызманох і мелі яны перад сабою вельмі мала ежы і тая ляжала праста на падлозе. На запытаньне Айголянта, што гэтыя людзі, Карло адказаў: «Гэта Божыя людзі, вястуны Господа нашага Ісуса Хрыста, мы іх кормім штодзенна ў імя 12 апосталаў». На гэта Айголянт сказаў: «Тыя, што сядзяць каля цябе, гэта твае людзі і яны шчаслівыя, маюць сытную ежу, смачнае пітво, багата апранены, а гэтыя, што ты кажаш, Божыя людзі, чаму-ж яны тут у іябе церпяць бялоту, ядуць у чаўголад, апранены ў лахмоўце, сядзяць далёка ад іябе і з імі так брыдка абыходзяцца? Дрэнна ты служыш свайму Господу, калі так пагана прыймаеш Ягоных вястуноў. Дрэнная твоя рэлігія, калі так у іябе дзеяцца, хоць ты яе і хваліш». Пры гэтых словах Айголянт пакінуў палац, адмовіўся прыняць хрышчэнне, а наступнага дня пайшоў вайною супраць Карла.

ЯКІМ АРУЖЖАМ ВАЮЕШ, АД ТАКОГА И ЗГІНЕШ

Добра і згодна жылі сужонкі Кустарэвічы ў мястэчку Г. на Палесі, але зьявілася там акушэрка Алёна Р. і прыглянуўшыся да Кустарэвіча, узялася хадзіць каля яго. Праз пару месяцаў ад сям'і Кустарэвічай асталіся толькі руіны. Кустарэвічыха плакала штодня горкімі съяззамі, аж пакуль сухоты не завялі яе ў магілу, а дзеци разыйшліся хто куды. Але нядоуга цешылася Алёна Ш. сваім жыцьцём «на веру» з чужым чалавекам. Як толькі зьявіліся ў яе першыя азнакі старэння, Кустарэвіч кінуў яе ў цяжкім матэрыяльным пажэнні, бо знайшлася іншая спрытнейшая за яе. Ганьба, прыкрасыці і няшчасыці бязупынна чаргаваліся навокал Кустарэвіча, а яшчэ больш каля Алёны Ш. да апошніх няслыханых дзён яе жыцця.

АДЗІН З ТЫХ, ШТО «НЕ ПАТРАБУОЦЬ БОГА»

Адзін заможны нямецкі селянін, які акрамя гаспадаркі яшчэ добра зарабляў гандлем, у меру ўзбагачэння ставаўся штораз больш абыякавым да рэлігійных практикаў, а ўканцы і зусім адрокся веры. У 1903 г. летам ён сядзеў у піунушцы з адным кумпаньёнам і, апаражніўшы сваю чарку, казаў: «Цяпер мае справы йдуць так, што я больш

Бога не патрабую!» Таго-ж дня ў мястэчку здарыўся вялікі пажар каля дому недаверка і ягоная хата як бачыш была ў агні. Недаверак кінуўся ратаваць маемасць, але мур ад падаючага суседняга дому яго мошна пакалечыў, а полымя асмаліла ablіча і рукі так, што ён страціў прытомнасць. Няшчаснага занесылі ў бальніцу і як толькі ён там ачуяўся, атрымаў тэлеграму, што ягоная 23-гадовая сястра памерла ад тыфусу. Гірдасыць і заразумеласьць дзесяцілітнікі бясьсьледна; цяпер калішні багач гаварыў зусім іначай. Сваё цярпеньне, ён успрыняў як пакуту за зневагу Бога. Пасля вясмы дзён страшэнных мукаў, ён памёр шчыра пакаяўшыся і прыняўшы святыя Тайны.

ПРЫГОЖАЕ ПРЫЗНАНЬНЕ

Нямецкі гэнэральны дырэктар поштага фон Стэфан, заснавальнік сусьветнае арганізацыі паштароў, аднойчы ў адказ на пахвалу аб сваёй дзейнасці сказаў: «Калі мне ўдалося стварыць штосьці трывалае для шырокіх кругоў грамадства ў сівеце, дык у першую чаргу я за гэта дзякую Богу за тое, што Ягоная моц яшчэ раз прапавялася праз маю слабасць».

ГРОШЫ НАД УСЁ

Апошнім часам цэлы рад выдатных прафэсаўроў і лекарскіх таварыстваў у ЗША сцьвердзілі, што курэнчыне тутуну мае паважны ўплыў на разъвіццё рака. Дакладнейшыя досьледы гэтае асуўвячаныне яшчэ ўзмоцнілі.

Калі гэтая вестка пашырылася ў прэсе, дык агульна заўважана, што продаж папяросаў зменшилася прыблізна на 10%. І характэрна, як зарэагавалі на такую вестку тутуновыя кампаніі. Яны аніцуць не затрымваліся, што прычынінца да пабольшання сымяротнасці, але ліхаманкава началі шукаць вучоных, якія-б асуўвячылі, што курэнчыне няшкоднае. На шчасльце такіх вучоных экспертаў не знайшлося, дык тутуновыя кампаніі, каб заспакоіць курцоу, абвесыці, што начануць паляпшашыць фільтр пры фабрыкацыі папяросаў і ўжо рыхтуюць шырокую рэкламу ў тэлевізіі, каб адурманіваць курцоу.

«АЛЕ БОГ ЁСЬЦЬ ТАКІ ЗАЎСЁДЫ!»

У мястэчку Рэндорф, місцы жыхарства нямецкага канцлеры Конрада Аденаўера, шмат хто прыходзіць на Службу Божую ў мяйсцовую параходвільную царкву толькі дзеля таго, каб там пабачыць канцлеру і дзеля гэтага часта напярод звязватаючы праз тэлэфон да мяйсцового параха з запытаньнямі, ці на Службу Божую прыйдзе канцлер? Аднаго дня, калі больш як заўсёды дачучалі параху гэткія запытаньне, ён адной высока-каластаўленай асобе адказаў: «Канцлеря ня будзе на Службе Божай. але Бог ёсьць такі заўсёды!»

З Ъ М Е С Т

а. Леў — Значэнне культуры Марыі	1
а. Я. Тарасевіч — Хрыстос — наш жыцьцёвы ідэал	3
а. Л. Гарошка — Дадатак да съпісу цудатворных іконаў на Беларусі.....	4
а. Л. Гарошка — Пад знакам «рускае і польскае веры»	5
Юрка Віцьбіч — Плыве з-пад съвятое гары Нёман	11
А. Жменя — Неспадзеваная сустрэча	12
На рэлігійнай ніве	14
Беларуская хроніка	15
Абрэзкі з жыцьця	**